

Reconstrueren van een socio-materiële aanpak van circulariteit in het wereldwijde Zuiden: autoriteit, agency en collectivisering in de circulaire economie van Kenia

SAMENVATTING

Recente ontwikkelingen rond materiële circulariteit zijn van invloed geweest op de bestuurlijke aanpak en onze kijk op afval, materialen en duurzaamheid overal ter wereld. Toch zijn de gevestigde instrumenten voor het definiëren, financieren en uitvoeren van circulariteit in de eerste plaats technisch en apolitek, en worden deze bepaald door de institutionele prioriteiten van het wereldwijde Noorden. Het doel van dit proefschrift is om aan te tonen dat er in de huidige opvatting van de circulaire economie geen rekening wordt gehouden met de socio-materiële en politieke aspecten van materiaalstromen in de alledaagse werkelijkheid van de situatie in het wereldwijde Zuiden.

Dit proefschrift is gebaseerd op veldwerk in verschillende plaatsen en Kenia en Nederland van 2022 tot 2024. Door middel van een kritische scopingreview, naast etnografie en reflexieve positionaliteitsanalyse, is onderzocht hoe kennis, aanpak en discours van diverse actoren, waaronder informele, gemeenschaps- en internationale actoren, vormgeven aan en worden vormgegeven door materiële circulariteit in beide contexten, en wat de implicaties hiervan zijn voor beide contexten.

Dit proefschrift bestaat uit vier onderling samenhangende artikelen. Het eerste artikel gaat over de wijze waarop het academische discours rond de maatschappelijke aspecten van de circulaire economie van invloed is op verschillende ontwikkelings- en technologische trajecten voor het wereldwijde Noorden en het wereldwijde Zuiden, waardoor bestaande ongelijkheden binnen de conceptuele benaderingen van circulaire economieën ingebed worden. In het tweede artikel wordt besproken hoe Nederlandse initiatieven ten behoeve van de circulaire economie, die een bepaalde epistemologische, financiële en materiële structuur hebben, het afvalbeheer in Kenia beïnvloeden. Hierdoor worden informele arbeiders uitgesloten van de gemeenschapsgrond die hen van oudsher toebehoorde. Het derde artikel is gericht op het dagelijks leven van informele herstelgroepen en gemeenschapsherstelgroepen in Nairobi en de Lamu-archipel. Hierbij wordt ingegaan op voorvallen van hybride technologische autoriteit, materiële agency en zelfbestuur die worden miskend door formele processen van de circulaire economie omdat die puur technisch van aard zijn. Ten slotte volgt in het vierde artikel een kritische beschouwing van dit promotieonderzoek vanuit de invalshoek van positionaliteit, macht en institutionele context. Hiermee wordt gewezen op de prescriptieve en normatieve aard van wat wordt gedefinieerd als legitieme kennis over circulariteit vanuit het oogpunt van het wereldwijde Zuiden.

Als geheel wordt in dit proefschrift geïllustreerd dat circulariteit geen neutraal technisch fenomeen is, maar een wezenlijk socio-materieel verschijnsel dat wordt beïnvloed door machts-, kennis en rechtvaardigheidsverhoudingen tussen het wereldwijde Noorden en het wereldwijde Zuiden. Afgezien van de bijdrage aan socio-materiële theorieën biedt dit proefschrift een op informaliteit gebaseerd gezichtspunt vanuit het wereldwijde Zuiden over plaatsgebonden materiële deskundigheid en wordt het begrip 'esthetische afvaleconomieën' geïntroduceerd om na te denken over de toekomstgerichte, op materialen gebaseerde ideeën over circulariteit die zijn ontwikkeld door Keniaanse gemeenschappen. Het proefschrift nodigt uit om circulariteit

te bezien vanuit het oogpunt van het wereldwijde Zuiden. Het doel hiervan is niet alleen om verschillende stemmen te versterken, maar ook om opnieuw te bepalen wie kennis over circulariteit produceert, wat geldt als kennis over circulariteit, en wie baat heeft bij circulariteit.